

Tahıl Ürünlerinin Zekâtının Değeri Üzerinden Verilebilirliği

The Availability of Zakât Over the Value of Cereal Products

Muhammed Âbid es-Sindî

Çev.: Ali TAŞKÖPRÜ

Uzman Yardımcısı, Din İşleri Yüksek Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığı
Asistant Expert, The High Council of Religious Affairs, Presidency of Religious
Affairs

Ankara/Turkey

a.taskopru92@gmail.com

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-5544-9791

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Çeviri Makale / Translation Article

Geliş Tarihi / Date Received: 21 Nisan / April 2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 6 Mayıs / May 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Haziran / June 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

Atıf / Citation: Sindî, Muhammed Âbid. Tahıl Ürünlerinin Zekâtının Değeri Üzerinden Verilebilirliği / The Availability of Zakât Over the Value of Cereal Products". çev. Ali Taşköprü. *kid: kisbu ilahiyat dergisi / journal of kisbu ilahiyat* 3 (Haziran / June 2020/1): 123-132.

DOI:

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/kisbu> | mailto: ilahiyatdergisi@kisbu.edu.tr

Copyright © Published by Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Cyprus Social Sciences University, Faculty of Islamic Sciences, Nicosia, TRNC

Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Cevâzu ihrâci zekâti'l-habbi bi'l-kıymeti isimli risale, 1236/1820 yılında Seyyid Yusuf el-Bettâh'ın kendisine gönderdiği bir mektuba cevap olarak Muhammed Âbid tarafından kaleme alınmıştır. Mekke-i Mükerreme'de ikamet eden el-Battâh mektubunda Âbid'e bir soru yöneltmiştir. Bu soru aynı zamanda risalenin de ismi olmuştur. el-Bettâh'ın sorusu zekat konusunda üç farklı meseleyi içermektedir. Birincisi, zekâtın kıymeti ile verilmesinin caiz olup olmayacağıdır. İkincisi, fakirler için faydalı olması durumunda ekmeğin zekât olarak verilip verilemeyeceğidir. Üçüncüsü ise fakirlerin ihtiyaç durumu dikkate alınarak zekâtın aynî olarak mı yoksa kıymetinin verilmesinin mi daha uygun olacağıdır. Muhammed Âbid, bu zikredilen üç meseleyi cevaplarırken Hanefî mezhebinin görüşlerini ve mezhep içerisinde muteber sayılan kaynakları esas almıştır. Bu meyanda Âbid risalesinde Kâsânî'nin [ö. 587/1191] Bedâi'u's-sanâi', el-Mevsilî'nin [ö. 683/1284] el-Muhtâr ve İbn Nüceym'in [ö. 970/1563] el-Bahrur-râik isimli eserlerinden istifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Ayn, Fakir, Kıymet, Tahıl, Zekât.*

Abstract

The epistle namely Jawâzu ikhrâji zakat al-habbi bi al-qiymah written by Mohammad Âbid in response to a letter sent by Sayyid Yousuf al-Battâh in 1236/1820. Al-Battâh, lived in Makkah, addressed a question to Âbid in his letter. That question also became the name of this booklet. The question of al-Battâh comprises of three different issues concerning zakât/obligatory alms. The first is whether it is permissible to render the alms through monetary value. The second is if bread could be given as the alms in case of advantage. The third one is whether it is appropriate to give alms in kind or value considering the need of the poor. Mohammad Âbid, while handling these three issues, he based on views of Hanafi sect and the reliable sources in the Hanafi sect. In this respect, he referred in his epistle to Badâi' al sanâi' of Kâsânî (d. 587/1191), al Mukhtâr of al Mawsilî (d. 683/1284), and al Bahr al râiq of Ibn Nujaim (d. 970/1563).

Keywords: *Ayn/in Kind, Cereal, Poor, Value, Zakât/The Obligatory Alms.*

1. TAHIL ÜRÜNLERİNİN ZEKÂTININ DEĞERİ ÜZERİNDEN VERİLEBİLİRLİĞİ

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla ve Allah'tan yardım isteyerek başlıyorum.

Bu soru 1236/1820 senesinde umre ziyareti dolayısıyla Medine-i Münevver'e ziyarete gelen değerli dostum büyük âlim Seyyid Yusuf el-Bettâh tarafından sorulmuş bir sorudur. Soru özetle şu şekildedir:

Tahıl ürünlerinin zekâtı hakkındaki görüşünüz nedir? Tahıl ürünlerinin zekâtının kıymetiyle verilmesi caiz midir? Fakirler için daha faydalı olması durumunda kıymetini ekmek olarak verebilir miyiz? Tahıl yerine ekmek vermesi durumunda neleri dikkate alır? Hasat edilen tahılın miktarını dikkate alarak ona denk olacak şekilde kaç ekmek vermesi gerektiğini mi dikkate almalı, yoksa tahıla nispetle ekmeğin kıymetini mi dikkate almalı? Veya bu konuda nasıl hüküm verilmelidir? Malın kendisi yerine kıymetinin verilmesi durumunda kıymetin fakirler için malın bizzat verilmesinden daha faydalı olması şart mıdır? Ekmek için de aynı husus geçerli midir? Bu konuyu yeterli, sadra şifa olacak şekilde ve bütün yönleriyle açıklayabilir misiniz? Zira bu mesele (farazi değil) gerçek bir olaydır. Soran kişi istifade edecektir. Karşılığını hayır olarak elde etmenizi Cenâb-ı Hak'tan temenni ederim.

Bu soru üzerine ben de şunları kaleme aldım:

Bismillâhirrahmânirrahîm

Hamd ilham veren Allah'adır. Salât ve selâm, efendimiz, yol göstericimiz, muallimimiz Hz. Muhammed'e ve O'nun temiz ve pâk âline ve değerli, seçkin ashâbına olsun.

Arzularının esiri olan Muhammed Âbid²⁸⁷ b. Ahmed Alî el-Ensârî es-Sindî -Allah Teâlâ onu, annesini, babasını ve hocalarını bağışlasın- şöyle söylemektedir²⁸⁸: Bu; kusurlu, vakti dar, fikri futûr ve yılgınlık içerisindeki

²⁸⁷ Muhammed Âbid b. Ahmed Ali b. Muhammed Murad b. Ya'kub el-Eyyûbî el-Ensârî es-Sindî [ö.1257/1841].

²⁸⁸ Muhammed Âbid'in birçok ilim dalına ait risaleleri bulunmaktadır. Bu risalelerinden on altı tanesi *Mecmû'u icâzâti ve resâli el-imâm muhammed âbid es-sindî* adıyla Ahsen Ahmed Abdüşşekûr tarafından tahkik edilip ilim dünyasına kazandırılmıştır. Bununla birlikte tercüme edilen risale ise zikredilen çalışma içerisinde bulunan risalelerdendir. Bu risale Muhammed Âbid es-Sindî tarafından 1236/1820 senesinde Medine-i Münevvere'ye ziyaret amaçlı gelen Yusuf el-Battah'ın sorusu üzerine kaleme alınmıştır. *Cevâzu ihrâci zekâti'l-habbi bi'l-kıymeti* isimli risale, konu itibarıyla zekâtla ilgili önemli bir meseleyi ele almaktadır. Zira sorular, hayatın önemli mevzularına temas etmektedir. Nitekim sorulan sorular ve bunlara verilen cevaplar zekâtın nasıl verileceği açısından düşünüldüğünde önemli ölçüler sunmakta ve bu şekilde meselelere çözümler getirmektedir. Nitekim zekât, fakirlerin ihtiyaçlarını gidermede çok önemli bir fonksiyon icra etmektedir. Bununla birlikte risale döneminde meydana gelen sorunlara da cevap vermektedir. Risalede Muhammed Âbid, meseleyi genişçe ele alarak konu hakkında Hanefî mezhebinin temel kaynaklarından istifade etmek suretiyle mezhebin görüşünü nakletmekte ve soruyu bütün yönleriyle ele almaktadır. Bununla birlikte eser telif edilirken ana hatlarıyla Hanefî mezhebi özelinde

birine yöneltilmiş bir sorudur. Şu kadar var ki (bu soru) emrini yerine getirmek vacib olan ve muhalefeti caiz olmayan zatın (Allah Teâlâ)²⁸⁹ emri olunca, bu alandaki araştırmalarda ortaya konan meseleleri ele almak için her şeyin sahibi olan Yüce Allah'tan yardım isteyerek şöyle diyorum:

Sizin tahıl ürünlerinin zekâtı konusuyla ilgili olarak kıymetinin ödenmesi suretiyle yapılmasının caiz olup olmaması sorunuza gelince, şunu söylerim: Bu husus hakkında *el-Bahr* sahibi (İbn Nüceym *Hidâye*'den (Merginânî [ö. 593/1197]) naklen, köle azadı²⁹⁰ dışında zekâtın, öşrün, tahıl ürünlerinin, fitır sadakasının²⁹¹, nezrin (adak) ve kefâretin kıymetiyle verilmesi caizdir, demektedir. Hanefî kitaplarını mütalaa eden kimselerin bu hususu anlayacakları üzere öşür, topraktan çıkan şeylerin zekâtını ifade etmektedir. *el-Bahr* sahibi *Mesâilü'l-câmi'*den²⁹² naklettiği üzere; bir adamın ticaret için elinde bulundurduğu değeri iki yüz dirhem olan iki yüz ölçek buğdayından başka malı olmasa, şayet bu buğdayın ayından zekâtını verirse, ihtilaf olmaksızın beş ölçegini vermesi gerekir. Ebu Hanife'ye [ö. 150/767] göre şayet malın kıymetini verecekse, artma ve eksilme olması durumunda, zekâtın vâcib (farz) olduğu gündeki değeri dikkate alınır. Fakat İmâmeyn'e (İmam Ebû Yûsuf [ö. 182/798] ve İmam Muhammed [ö. 189/805]) göre iki durumda da (artma ve eksilmeye) zekâtın verileceği gündeki kıymeti esas alınır.²⁹³ Aynı şekilde *Mesâilü'l-câmi'* de zikredildiğine göre: Buğdaya su isabet edip bozulsa ve buğdayın kıymeti de yüz dirheme düşse, kıymetini vermek istiyorsa, ittifak halinde, iki buçuk dirhem zekât vermesi gerekir. Çünkü burada malın bir kısmı yok olmuştur. Dolayısıyla bu kısma tekabül eden zekât

kalınarak mezhep içerisinde oluşmuş olan genel kabullere göre cevaplar verilmektedir. Nitekim bu durum atf yapılan kaynaklardan anlaşılmaktadır. Muhammed Âbid, bu usulünü neredeyse bütün risalelerinde ortaya koymaktadır. Ayrıca Muhammed Âbid, risalede kendi görüşünü de belirtmektedir.

²⁸⁹ Parantez içi metinler tarafımızdan metnin daha iyi anlaşılması için eklenmiştir (ç.n.).

²⁹⁰ Zeynüddin b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısri İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-Râik Şerhu Kenzi'd-Dekâik*, Dâru'l-Kitabi'l-İslamî. İçerisinde *Bahrü'r-Râik'in* tekmilesi ve İbn Âbidin'in *Minhatu'l-Hâlik* isimli eserleriyle birlikte, ts. 2/238,

²⁹¹ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-Râik*, 2/238.

²⁹² İmam Muhammed'in *Cami'u's-Sağîr*'inin bir bölümü (ç.n.)

²⁹³ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-Râik*, 2/238.

da sakıt olmuştur. Eğer buğdayın fiyatı artarsa bu durumda zekâtın vâcib olduğu gün dikkate alınır.²⁹⁴

Her ne kadar bu meseleler topraktan çıkan ürünlerin değil, ticaret mallarının zekâtı hakkında olsa da, aralarındaki birtakım münasebetten dolayı zikrettim ki farklı bazı hükümler buradan istinbât edilebilsin:

- Aslın yerine geçmek üzere malın zekâtının, kıymetiyle ödenmesinin caiz olduğu;

- Ebu Hanîfe'ye göre, zekâtın vacib olduğu gündeki kıymeti dikkate alınır. İmâmeyn'e göre ise zekâtın verileceği günkü kıymete itibar edilir. Ancak sâime hayvanlarda ittifakla zekâtın verileceği gündeki kıymet esas alınır. Bu durum icma ile kabul edilen bir husustur.

- Buğday, değeri düşecek kadar bozulsa, kalan kısmından zekât verilmesi gerekir. Zekât, vacip olduktan sonra kullanılması hali dışında, buğdayın bozulan kısmından zekât verilmesi gerekmez;

Onlar ayrıca zekât ile ilgili şu birkaç hususu da dile getirmişlerdir:

- Hakkında nas olan malların zekâtı, nasta belirtildiği miktarıyla verilmesi gerekir. Nasta belirtilen ürünleri birbirleriyle değiştirmek caiz değildir. Hurmayı buğdayın kıymeti karşılığında vermek gibi,.. Çünkü nasla tayin edilen şeylerde kıymete itibar edilmez. *Zahîriyye'*de geçtiği üzere, bir kişi zekâtını buğday yerine yarım sa' hurma verse veya üzümün zekâtı yerine de yarım sa' buğday verse bu, geçerli olmaz. Fakat bu şekilde zekât vermenin, *el-Kifâye*²⁹⁵ isimli eserde caiz olduğu zikredilmiştir. Fetvaya dayanak olan görüş de budur.

*Hidâye'*den (Burhâneddin el-Mergînânî [ö. 593/1197]) nakille yukarıda ifade edildiği üzere kıymetiyle zekâtın verilmesi caizdir.

Aktardığım bilgiler göstermektedir ki, kişinin zekât olarak vermesi gerekli olan tahıl ürünlerinin yerine bunların kıymetinin verilebileceği

²⁹⁴ İbn Nüceym, *el-Baḥrî'r-Râ'ik*, 2/238.

²⁹⁵ Bu eser *Hidâye* üzerine yazılan şerhlerden biri olup Tâcü's-Şeri'a'ya [ö. 709/1309] aittir.

hususunda Hanefî imamlarımız arasında bir görüş ayrılığı bulunmamaktadır. Ben yine de konuyla ilgili görüşleri aşağıda serdedeceğim.

Dikkate alınmasında fayda olan bir mesele: İmamlarımız, bütün mallarda zekâtın, kıymet olarak verilebileceğinin caiz olduğunu söylemişlerdir. Buna sâime hayvanlar da dâhildir. Bu hususta *Fethu'l-kadîr*'de²⁹⁶ (İbnü'l-Hümâm [ö. 861/1457]) şu bilgi zikredilmektedir: Bir kimse zekât olarak dört tane orta büyüklükte koyun yerine üç tane besili hayvan verse bu, caizdir. Çünkü nasta belirtilen, (ne çok küçük ne çok büyük) orta büyüklükte bir hayvanın zekât olarak verilmesidir. Bu durumda en iyi ve besili hayvan, nassın kapsamına dâhil değildir. Nitekim kalite, ribevî malların dışında dikkate alınan bir özelliktir. İşte bundan dolayı üç besili koyunun kalitesi, dördüncü koyunun yerine geçmiş olmaktadır. Fakat mislî mallarda durum bundan farklıdır. Şöyle ki; Beş ölçek orta sınıf bir buğday yerine ona denk olarak daha değerli dört ölçek buğday verilse bu, caiz olmaz. Çünkü ribevî mallarda kalite dikkate alınmaz.

Yukarıda zikredilenlerin bir benzeri olarak aynı şekilde yemin kefâretinde, iki elbiseye denk olan bir elbise verse, kefâreti sadece bir elbisede geçerli olur. Çünkü elbise, nasta mutlak olarak; orta kalite kaydı olmaksızın zikredilmiştir. Bu durumda da kaliteli bir elbise de orta sınıf bir elbise de nassın kapsamına dâhil olmuştur. Nitekim bu hüküm, ortalama bir fiyata sahip iki köle azat edeceğim diye adak adayan birinin, iki köleye denk olan bir köle azat etmesinde de geçerlidir. Burada da sadece bir kölede caiz olur diğerinde olmaz. Çünkü o kimse kendisine iki tane köle azat etmeyi vacib kılmıştır. Dolayısıyla bir tane köle azat ederek, yükümlülükten kurtulmuş olmaz.

Aynı şekilde kişi, iki tane hedy kurbanı bağışlamayı adasa ve o iki kurban değerinde bir tane kurban gönderse, sadece bir tanesinde adağını yerine getirmiş olur. Zira o kendisine iki kurbanın kanını akıtmayı vacib kılmıştır. Fakat kişi iki koyun sadaka vermeyi adasa ve bu ikisine denk bir tane kurban keserse bu, onun için geçerlidir. Buradaki amaç, fakirlere yemek yedirmek

²⁹⁶ Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr li'l-Âcizi'l-Fakîr* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1. Basım, ts.), 2/199. Burada Muhammed Âbid'in bazı takdim ve tehiri bulunmaktadır.

suretiyle, ibadeti yerine getirmektir. Bu da kıymetle gerçekleşmiş olur. Bu yukarıda ifade ettiklerimize göre: Bir kimse bir ölçek düşük kaliteli hurma sadaka vermeyi adasa, fakat denk gelecek şekilde onun miktarında daha kaliteli bir hurma tasadduk etse, adağını yerine getirmiş olmaz. Çünkü ribevî mallarda farklı cinslerin aksine (aynı türde olan mallarda), kaliteye itibar edilmez. Şayet düşük kaliteli hurmaya denk gelecek şekilde yarım ölçek tasadduk etse bu, caizdir.

Sizin “*fakirler için daha faydalı olması durumunda zekâtı ekmek olarak verme*” sorunuza gelince şu husus herkesçe malumdur: Kâdîhan [ö. 592/1196] *el-Fetâva'l-hâniyye* isimli eserinin sadaka-i fıtr²⁹⁷ bahsinde şöyle söylemektedir: Âlimlerimiz bu konuda ihtilaf ettiler. Bazıları buna caiz dediler. Yani zekâta, ödenmesi gerekli olan buğdayın yerine ekmek verilebilir, dediler. Bazıları bunu caiz görmeyip ancak kıymetinin dikkate alınarak olabileceğini söylediler. Kâdîhan [ö. 592/1196] sahih olan da bu görüştür, demektedir. Çünkü ekmek tartıyla, buğday ise ölçüyle alınıp satılan ürünlerdir. Bundan dolayı da ancak kıymetine itibarla caiz olabilir.

İbn Nüceym *el-Bahr'* da²⁹⁸ şöyle demektedir: Ekmeğin zekâtında sahih olan görüş, kendisi hakkında varit olmuş bir nas bulunmamasından dolayı ancak kıymeti dikkate alınarak zekâtı verilebilir. Bu durumda zekâtle aynı hükme tabidir.²⁹⁹

Bunların hepsi buğdayın zekâtının, ekmek olarak verilmesinin caiz olduğunu göstermektedir. Fakat burada tahılın kıymetine nispetle ekmeğin kıymetine de itibar etmek gerekmektedir. Örnek olarak eğer bir sa' tahılın kıymeti bir dirhem olsa, bu tahıldan elde edilen ekmekte $\frac{3}{4}$ dirhem etmiş olsa, bu ekmek o tahılların ancak $\frac{3}{4}$ sa' buğdayı yerine geçer. Bu durumda da üstünü tamamlamak gerekmektedir. Eğer bir sa' tahılın değeri bir dirhem olsa ve bu tahıldan elde edilen ekmeklerin değeri de iki dirhem olsa bu iki sa'

²⁹⁷ Ebü'l-Mehâsin Fahrüddîn Hasen b. Mansûr b. Mahmûd el-Özcendî el-Fergânî Kâdîhân, *el-Fetâva'l-Hâniyye*, Meşhur Âlemgîriyye'ye ait *Fetâva'l-Hindîyye* haşiyesiyle birlikte (el-Matba'ati'l-Kübrâ'l-Emîriyye, 2. Basım, 1310), 1/231.

²⁹⁸ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-Râik*, 2/273.

²⁹⁹ Yani yükümlü isterse ekmeği isterse de kıymetini zekât olarak verebilir (ç.n.).

tahılın yerine geçer. Çünkü âlimler un ve sevikin³⁰⁰ aksine ekmekte, miktar yerine sadece kıymetine yani değerine itibar etmişlerdir. Fakat bazıları da sadece miktara itibar etmişlerdir. Çünkü bu hususta nas vardır ve bu konuda kıymet dikkate alınmaz.

Kâfi (el-Hâkim eş-Şehîd [ö. 334/945]) yazarı bu hususu açıkça ifade ederek evla olanın kıymet ve miktarın her ikisinin birlikte dikkate alınmasının gerektiğidir. Zira bu konuda meşhur olmayan bir Hadîs-i Şerîf bu hususu açıkça ifade etmektedir.³⁰¹ [Bu hadisten dolayı ihtiyatlı davranmak gerekir]³⁰²

Bunun tasavvuru şu şekilde yapılır: yarım sa' buğday ununa denk yarım sa' buğday veya bir sa' arpa ununa denk bir sa' arpa vermesi şeklinde olur. Yoksa yarım sa' buğday ununa denk yarım sa' buğdaydan az veya bir sa' arpa unundan az bir sa' arpa verilmesi suretiyle yapılamaz. Nitekim bunu İbnü'l-Hümâm [ö. 861/1457] *Fethu'l-kadîr*'de bu şekilde tahkik ederek aktarmaktadır.³⁰³

Sizin "fakirler için daha faydalı olması durumunda zekâtta ayının mı yoksa kıymetin mi ödenmesi hususunun şart koşulması gerekir mi?" sorunuza gelince şunu söyleriz: Bunun şart olmadığı çok açıktır. Fakat âlimler hangisinin efdal olduğu konusunda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları malın kendisinin zekât olarak verilmesi daha faziletlidir derken bazıları kıymetinden verilmesi daha faziletlidir, demişlerdir. Nitekim fetva da malın kıymetinin zekât olarak verilmesinin efdal olduğu yönündedir. Çünkü zekâtın, kıymetiyle ödenmesi fakirlerin ihtiyaçlarını gidermede daha faydalıdır. Nitekim *Zahîriyye*'de de bu şekilde geçmektedir.³⁰⁴

el-Fetâva'l-hâniyye'de³⁰⁵ Ebû Yûsuf'tan gelen bir rivayet şöyledir: Buğdayın zekâtını un olarak vermek buğday olarak vermektan bana göre daha uygun

³⁰⁰ Kavut adı verilen kavrulmuş un (ç.n.).

³⁰¹ Bu Hadîs-i Şerîf'i Hâkim eş-Şehîd'in el-Kâfi isimli eserinde bulamadım. Ayrıca Sıgnâkî'nin Pezdevî şerhi olan *el-Kâfi*'sinde de bulamadık.

³⁰² Köşeli parantez içerisindeki bu ibare Muhammed Âbid'in alıntı yaptığı eserin kendisinden metnin daha anlaşılır olması için tarafımızdan alınmıştır (ç.n.).

³⁰³ İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-Kadîr*. 2/301.

³⁰⁴ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-Râik*, 2/274.

³⁰⁵ Kâdihân, *el-Fetâva'l-Hâniyye*, 1/231.

gelmektedir. Çünkü bu, amacı gerçekleştirmeye daha yakındır. Fakat para olarak verilmesi ise hepsinden daha uygundur.³⁰⁶

Bazı âlimler, zekâtın buğday olarak verilmesinin para (dirhem) olarak verilmesinden daha hayırlı olduğunu belirtmektedirler. Zira dirhemlerle alışveriş yaptıkları gibi buğdayla bazı eşyaları aldıkları yerlerde buğday olarak verilmesi daha uygundur. *ed-Dürrü'l-muhtâr*'da³⁰⁷ (Haskefi [ö. 1088/1677]) şöyle zikredilmektedir: Bereket ve bolluk zamanında kıymetini vermek daha evladır. Fakat kıtlık döneminde aynıyı vermek çok net olduğu üzere daha faziletli ve faydalıdır.

Bu naklettiklerimizden şu hususlar ortaya çıkmaktadır: Burada hangisinin faziletli olduğu konusunda sözün dönüp durduğu odak noktası, ihtiyaçtır. İhtiyaç ise fakirlerin durumlarına göre değişiklik arz etmektedir. Nice aç kimse vardır ki buğdayını öğütecek değirmenci bulamaz veya buğdayı satın almaya gücü yetmez. Yahut buğdayını değirmene götürecekt derecede yeterli bedenî güce sahip değildir. Şüphe yok ki bu durumda olan kişi için ekmek daha faydalıdır. Nice insanlar vardır ki buğdaya ulaşma imkânı bulamadığı için buğday onun için daha faydalıdır. Nice insanlar vardır ki kıymetinin verilmesi onun için daha uygundur. Çünkü ihtiyaç sahibi, zekâtın kıymeti olarak verilen parayla ekmek ve katığını almaktadır. (Bu âcizin) sınırlı zihni ve dağınık hafızasında tezahür edenler bunlardan ibarettir. Hakikî ilim bütün gönüllerde ve kalplerde olanı bilen Yüce Allah'a aittir. Peygamber Efendimiz'e, O'nun âline ve ashabına salat-ü selam olsun.

KAYNAKÇA

Merginânî, Burhâneddin el-Buhârî, Mahmûd b. Ahmed b. Abdilazîz el-Buhârî. *-el-Muhtârü'l-burhânî*. Beyrut: Dâru Turâsî'l-Arabî, ts.

³⁰⁶ Ebü'l-Fazl Mecdüddin Abdullâh b. Mahmûd b. Mevdûd Mevsilî, *el-İhtiyâr li-Ta'lîli'l-Muhtâr*, (Mahmûd Ebû Dakik tahkikiyle birlikte, 1356/1937), 1/124; Burhânüddin (Burhânü's-Şeria) Mahmûd b. Ahmed b. Abdilazîz el-Buhârî el-Merginânî, *el-Muhtârü'l-Burhânî*, (Beyrut: Dâru Turâsî'l-Arabî, ts.), 2/681. "Bu fakirin ihtiyacını gidermeye daha yakındır" sözünü Kâsânî problemleri görmektedir. Kâsânî, Alâüddin Ebû Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed, *Bedâi'u's-Sanâ'i fi Tertîbi's-Şerâ'i* (Beyrut: Dâru'l-Kitabî'l-Arabî, 1982), 2/681.

³⁰⁷ Alâüddin Muhammed b. Ali b. Muhammed el-Haskefi ed-Dımaşkı, *ed-Dürrü'l-Muhtâr*, (Beyrut, Daru'l-fikr, ts.), 2/366,

- Haskefî, Alâüddîn Muhammed b. Alî b. Muhammed el-Haskefî ed-Dımaşkî. *ed-Dürrü'l-muhtâr fî şerhi tenvîri'l-envâr*. Beyrut: Daru'l-fikr, ts.
- İbn Nüceym, Zeynüddîn. *el-Bahrü'r-râik şerhu kenzi'd-dekâik*. Dâru'l-Kitabi'l-İslamî. İçerisinde *Bahrü'r-râik'in* tekmilesi ve İbn Âbidîn'in *Minhatu'l-hâlik* isimli eserleriyle birlikte, ts.
- İbnü'l-Hümâm, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdilvâhid b. Abdilhamîd es-Sivâsî el-İskenderî. *Fethu'l-ğadîr li'l-âcizi'l-fakîr*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1. Basım, ts.
- Kâdîhân, Ebü'l-Mehâsin Fahrüddîn Hasen b. Mansûr b. Mahmûd el-Özcendî el-Fergânî. *el-Fetâva'l-Hâniyye*. 2. Baskı, el-Matba'atî'l-Kübrâ'l-Emîriyye, Bolak, Mısra'l-Mahmiyye, Meşhur Âlemgîriyye'ye ait *Fetâva'l-hindiyye* haşiyesiyle birlikte, 1310.
- Kâsânî, Alâüddîn Ebû Bekr b. Mes'ûd b. Ahmed. *Bedâi'u's-şanâi' fî tertîbi's-şerâi'*: Beyrut: Dâru'l-Kitabi'l-Arabî, 1982.
- Mevsilî, Ebü'l-Fazl Mecdüddîn Abdullâh b. Mahmûd b. Mevdûd, *el-İhtiyâr li-talîli'l-muhtâr*, Mahmûd Ebû Dakîk tahkikiyle birlikte, 1356/1937.